

ALEKSANDER ŚWIĘTOCHOWSKI

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

**ROLA REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
W POLITYCE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU**

Abstract: The Role of *Regional Operational Programme 2007-2013 of Mazowieckie Voivodeship in Sustainable Development Policy*. UE cohesion policy is one of the most important instrument to achieve goals of sustainable development. Evaluation of the implementation ROP for territorial contracts is a purpose of the study. The research has showed beneficiaries activeness and effectiveness in the subregions of Mazovia. Study has been particularized for economic and social areas of support from European Development Regional Fund. Conclusions of the article indicate directions of the funds allocation in *Regional Operational Programme 2007-2013*.

Key words: Cohesion policy, region of Mazowieckie Voivodeship, sustainable development.

Wstęp

Pojęcie *rozwoju zrównoważonego* zostało zdefiniowane w 1987 r. w raporcie Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju pod nazwą *Nasza Wspólna Przyszłość – „Proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia, w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom”* [WCED 1987, s. 16]. Dokument został nazwany od nazwiska przewodniczącej Komisji Raportem Brundtland¹. W efekcie rozważań na temat zrównoważonego rozwoju w 1992 r. w Rio de Janeiro odbył się Szczyt Ziemi w ramach Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska i Rozwoju. Konferencja w Rio de Janeiro, była drugą konferencją ONZ po konferencji Sztokholmskiej z 1972 r., która odbyła się pod hasłem „Mamy tylko jedną Ziemię” i zapoczątkowała dyskusję nt. ochrony środowiska oraz później zrównoważonego rozwoju. Podczas Konferencji w 1992 r., której hasło brzmiało *Środowisko i Rozwój*, wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele 172 rządów oraz blisko 2400 reprezentantów organizacji pozarządowych [UN Conference on Envi-

¹ Gro Harlem Brundtland – Przewodnicząca Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych w latach 1984-1987.

ronment and Development 1992]. Na sympozjum przyjęto wiele dokumentów strategicznych uwzględniając rolę ochrony środowiska. Uchwalono wówczas dokumenty będące fundamentalnymi dla wdrażania idei zrównoważonego rozwoju, tj. Agendę 21, tzw. Deklarację z Rio, Ramową Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencję o zachowaniu różnorodności biologicznej, Deklarację dotyczącą kierunku rozwoju oraz Deklarację ochrony i użytkowania lasów. Założenia zrównoważonego rozwoju powstały na podstawie rozważań na temat pejoratywnego wpływu przedsięwzięć biznesowych na środowisko naturalne [Leśniak-Łebkowska 2011, s. 36].

W kolejnych latach pojęcie *zrównoważonego rozwoju* znajdowało swoje odzwierciedlenie w wielu dokumentach międzynarodowych, w tym programowych Unii Europejskiej. Na gruncie polskim idea ta została umiejscowiona w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej art. 5 [Konstytucja RP 1997, s. 2]. Samo pojęcie zostało natomiast zdefiniowane w Ustawie z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska art. 3 ust. 50: „Zrównoważony rozwój – rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń” [2001, s. 9-10].

Rozwój zrównoważony jest rozpatrywany w trzech filarach: gospodarka, społeczeństwo, środowisko. Równoległy rozwój tych trzech obszarów jest zarazem przedmiotem działalności jednej z najważniejszych polityk UE, jaką jest polityka spójności. Omawiana koncepcja została wyraźnie zaakcentowana w dokumentach programowych na okres prognozowania 2007-2013. W Polsce polityka zrównoważonego rozwoju jest elementem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia. W ujęciu regionalnym zasadę tę przejęły regionalne programy operacyjne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego jest najlepiej dokapitalizowanym w ramach funduszy unijnych narzędziem osiągnięcia celów wynikających z europejskiej polityki spójności na szczeblu wojewódzkim w Polsce. Program mający do rozdysponowania do końca 2015 r. (zgodnie z zasadą n+2) ponad 1,86 mld euro został podzielony na 7 głównych osi priorytetowych [RPO WM 2011, s. 84]. Poszczególne Priorytety RPO WM reprezentują odrębne obszary gospodarcze. Płaszczyzny wsparcia obejmują sektor przedsiębiorczości, rozwoju e-usług, transport, w tym infrastrukturę drogową, ochronę środowiska oraz kulturę, turystykę i edukację. Tak szeroki zakres zadaniowy został uszczegółowiony w ramach każdego priorytetu zestawem działań, w obrębie których ogłaszane są i były od początku okresu programowania nabory wniosków.

Analiza przedstawiona w prezentowanym opracowaniu obejmuje dane zastane z przełomu III i IV kwartału 2012 r., czyli po przeszło 4 latach od ogłoszenia pierwszych konkursów. Przedmiotem badania stał się materiał obrazujący zaawansowa-

nie prac związanych z rozliczaniem projektów unijnych oraz tempem implementacji. Opracowanie przedstawia także terytorialne ujęcie kierunków alokacji kapitału w woj. mazowieckim. W okresie od 30 czerwca 2008 r., bowiem tego dnia Instytucja Wdrażająca ogłosiła pierwszy nabór wniosków dla beneficjentów. Projektodawcy złożyli wówczas ponad 6300 aplikacji. Wnioskowana wartość dofinansowania opiewająca na przeszło 18,1 mld zł kilkakrotnie przekroczyła możliwości finansowe *RPO WM*, co świadczy o dużym zainteresowaniu bezzwrotnymi instrumentami finansowymi w ujęciu całościowym programu. Zaangażowanie dostępnej alokacji wyniosło ponad 70% (kurs euro z 30 sierpnia 2012 r. – 4,1968), natomiast wartość środków rozliczonych, wypłaconych beneficjentom sięgnęła blisko 50%. Teza opracowania zawiera się w stwierdzeniu, że najlepiej rozwinięte podregiony najsukuteczniej pozyskują dodatkowe wsparcie pochodzące z funduszy unijnych, a niwelacja różnic rozwojowych między nimi może stanowić długookresowy proces, m.in. wdrażania idei zrównoważonego rozwoju. W opracowaniu starano się uzyskać odpowiedź m.in. na pytania: czy udział wsparcia w ramach priorytetów jest analogiczny w każdym subregionie oraz czy pozostają na terenie województwa gminy, które nie mają swoich „reprezentantów” (beneficjentów) korzystających z unijnego dofinansowania. W opracowaniu podjęto jednocześnie próbę odpowiedzi na pytanie, czy właściwie określono kierunki alokacji w świetle założeń zrównoważonego rozwoju oraz jak kształtuje się tempo realizacji programu w zakresie ponoszonych wydatków.

W pracy wykorzystano dane liczbowe i statystyczne pochodzące z analitycznych działów Instytucji Wdrażającej. Podstawę do stawianych pytań badawczych stanowiły dokumenty programowe określające cele założone do osiągnięcia w poszczególnych obszarach społeczno-gospodarczych.

1. Kontrakcja *RPO WM*, a obszary wsparcia

W wyniku analizy wszystkich zawartych umów o dofinansowanie w ramach *RPO WM* opracowano rozkład procentowy, przedstawiający partycypację wszystkich podregionów woj. mazowieckiego w podziale wsparcia (stan na wrzesień 2012 r.). przedmiotowa klasyfikacja terytorialna wynika z przyjętej nomenklatury Unii Europejskiej, gdzie określeniem podregionu jest NUTS 3 (*Nomenclature of Teritorial Units for Statistics*). Województwo mazowieckie jest podzielone na pięć takich podregionów składających się z kilku powiatów każdy (z wyjątkiem m.st. Warszawy). Region Mazowsza jest jednym z najbogatszych, ale zarazem najbardziej zróżnicowanych pod względem rozwojowym województw w Polsce. Różnice rozwojowe odzwierciedlają również przedstawioną w tab. 1 skuteczność i aktywność beneficjentów w pozyskiwaniu środków finansowych z regionalnego programu operacyjnego. W formie tabelarycznej zaprezentowano procent ogółu podpisanych umów o dofinansowanie realizacji projektów z beneficjentami z przypisaną wartością liczoną w mln zł, stanowiącą kwotę dofinansowania ogółem,

Tabela 1

Kontraktacja w podregionach woj. mazowieckiego w ujęciu procentowym oraz wartości dofinansowania (stan na 04.09.2012)

m.st. Warszawa	Ciechanowsko-Płocki	Ostrołęcko-Siedlecki	Warszawski-Zachodni	Warszawski-Wschodni	Radomski
39,9 2,2 mld zł	16,1 890 mln zł	15,8 873 mln zł	10,3 569 mln zł	9,6 528 mln zł	8,2 455 mln zł

Źródło: Opracowanie własne.

czyli wkład pochodzący z budżetu Unii Europejskiej (EFRR) wraz ze środkami krajowymi. Do celów analizy przyjęto podregion jako siedzibę beneficjenta.

Miasto Stołeczne Warszawa pod względem wartości zakontraktowanego dofinansowania jest zdecydowanym liderem. Beneficjenci z tego obszaru okazali się najaktywniejszymi podmiotami w tej perspektywie finansowej, co wynika z przeprowadzonych konkursów oraz środków zaangażowanych w tzw. projekty kluczowe. Koncentracja środków europejskich jest szczególnie widoczna na obszarze metropolitalnym Warszawy. Udział pozostałych ośrodków subregionalnych uplasował się na zbliżonym i porównywalnym poziomie. Jednocześnie najniższą skutecznością i partycypacją w dofinansowaniu wykazali się projektodawcy z podregionu radomskiego, uważanego statystycznie za najbiedniejszy.

Kolejnym etapem analizy stała się weryfikacja udzielonego wsparcia pod kątem zaangażowania w każdą z osi priorytetowych w ramach wypłaconych funduszy do września 2012 r. Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów *RPO WM* zakres podejmowanych działań przedstawia się następująco [2012, s. 46-231]:

Priorytet I. Tworzenie warunków do rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu.

Obszar ten został podzielony na osiem Działań wspierających sektor MSP w woj. mazowieckim. Do zadań realizowanych na tej płaszczyźnie należy podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw, zapewnienie im dostępu do nowych technologii oraz zwiększanie transferu innowacji. Władze samorządowe postawiły również na rozwój sieci współpracy między sferą badawczo-rozwojową a sektorem gospodarczym. Dofinansowano również przedsięwzięcia polegające na przygotowaniu terenów inwestycyjnych przez poprawę infrastruktury technicznej. Jednym z głównych założeń Priorytetu jest próba stworzenia regionu przyjaznego gospodarczo i zachęcenie do lokowania inwestycji potencjalnych przedstawicieli sektora biznesu. Jednym ze wskaźników zaplanowanych do osiągnięcia jest liczba 1100 innowacji w dokapitalizowanych firmach.

Priorytet II. Przyspieszenie e-rozwoju Mazowsza.

W tym Priorytecie realizowane Działania przyczyniają się zgodnie z założeniami *RPO WM* do zmniejszenia różnic w dostępie do technologii informacyj-

no-komunikacyjnych. Przyspieszenie e-rozwoju Mazowsza ma na celu również upowszechnienie e-usług publicznych skierowanych zarówno do mieszkańców, jak i przedsiębiorców. Dofinansowane projekty powinny z założenia służyć podnoszeniu jakości życia na terenie miast i na obszarach wiejskich. Jednym z głównych celów jest także zwiększenie dostępu do Internetu. Do 2015 r. planowany do osiągnięcia wskaźnik liczby osób, które uzyskały możliwość dostępu do Internetu wynosi 800 000.

Priorytet III. Regionalny system transportowy.

Na zadania związane z poprawą jakości i przepustowości dróg, poprawą dostępności transportu publicznego oraz transportu lotniczego przeznaczono w perspektywie 2007-2013 najwięcej środków finansowych. Działania w *RPO WM* dotyczące regionalnego systemu transportowego, mają na celu m.in. rozwój sieci powiązań transportowych oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa istniejących połączeń drogowych. W mazowieckim *RPO* przedmiotem dofinansowania są drogi gminne i powiatowe, transport szynowy, budowa lotniska regionalnego oraz budowa parkingów Park&Ride. Zakładana do osiągnięcia łączna wartość wskaźnika budowy i przebudowy dróg powinna wynieść blisko 500 kilometrów do końca okresu programowania.

Priorytet IV. Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.

Przedmiotem Działań jest poprawa stanu środowiska naturalnego. Ogłaszane konkursy zakładały dofinansowanie projektów związanych z budową infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a w szczególności w zakresie oczyszczania ścieków i zagospodarowania odpadów. O wsparcie mogły ubiegać się również podmioty realizujące inwestycje z obszaru odnawialnych źródeł energii. Jednym z celów szczegółowych Priorytetu jest także ochrona mieszkańców przed zagrożeniami naturalnymi przez inwestycje w systemy monitoringu. Do końca 2015 r. zaplanowano przyłączenie 40 000 nowych osób do sieci kanalizacyjnej.

Priorytet V. Wzmocnienie roli miast w rozwoju regionu.

Zaplanowane Działania dotyczą poprawy jakości transportu miejskiego w subregionach z wyłączeniem obszaru aglomeracji warszawskiej. Jedno z dwóch zaproponowanych w *RPO WM* Działań dotyczy rewitalizacji miast. Rewitalizacja dotyczy obszarów przemysłowych i powojkowych we wszystkich głównych ośrodkach poszczególnych podregionów. W programie założono m.in. zakup 30 jednostek taboru komunikacji miejskiej.

Priorytet VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Działania skupione w tym segmencie mają na celu promocję i zwiększenie atrakcyjności turystycznej i kulturowej regionu. Projekty dotyczą rozwoju turystyki i kultury przez modernizację i renowację zabytkowych obiektów oraz zwiększenie zakresu ich funkcji. *RPO* zakłada również rozwój nowej infrastruktury turystycznej, w tym przez inwestycje podmiotów sektora biznesu. Założono m.in. dofinansowanie 100 projektów dotyczących informacji i promocji turystycznej.

Priorytet VII. Tworzenie i poprawa warunków do rozwoju kapitału ludzkiego.

Wnioski składane w ramach Działań Priorytetu VII dotyczą przedsięwzięć o charakterze społecznym. Wsparcie dotyczy projektów związanych z rozbudową i modernizacją infrastruktury zdrowia oraz zakupu specjalistycznego sprzętu medycznego. W zakresie edukacji unijne dofinansowanie dotyczy modernizacji, budowy i rozbudowy placówek oświatowych na każdym poziomie kształcenia. Jednym z celów wsparcia jest również poprawa dostępności i jakości pomocy społecznej. Wśród zakładanych rezultatów w wyniku dotowanych przedsięwzięć jest liczba 600 000 pacjentów korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury ochrony zdrowia.

Ponadto, ze środków *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego* w ramach ostatniego Priorytetu VIII Pomocy Technicznej finansowana jest obsługa (w tym promocja) funduszy na poziomie regionu. Instytucją Zarządzającą *RPO* w każdym z 16 regionów są zarządy województw.

Badanie przeprowadzono osobno dla każdego z podregionów Mazowsza. W wyniku weryfikacji danych oszacowano wartość środków finansowych w podziale na dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz EFRR z udziałem budżetu państwa. Uwzględniono także ostateczną pełną wartość kapitału łącznie z wkładem prywatnym beneficjentów, jaki zostanie zaangażowany w ramach realizacji projektów, gdyż taka informacja oddaje pełny obraz „pieniądza pracującego” w regionalnej gospodarce w efekcie podejmowanych inwestycji. Wyniki opracowano na podstawie danych pochodzących z zapisów, zawartych w badanym okresie, umów o dofinansowanie.

W Podregionie m.st. Warszawy, będącym największym beneficjentem, Instytucja Wdrażająca wypłaciła do końca III kwartału 2012 r. wszystkim podmiotom mającym podpisane umowy ok. 36% całej kontraktacji. W tab. 2 przedstawione zostały kwoty nawiązujące do zaproponowanego podziału.

Zdecydowanie najwięcej funduszy skierowanych zostało do obszaru związanego z transportem regionalnym (Priorytet III). Tutaj na realizację przedsięwzięć przeznaczono ponad 800 mln zł. Projekty dotyczą budowy i modernizacji dróg, wsparcia kolei, ale również jednego z kluczowych i strategicznych dla województwa projektów, czyli budowy lotniska w Modlinie. Drugim największym sektorem gospodarczym uzyskującym pomoc unijną jest przedsiębiorczość. Wsparcie dla firm to 281 mln zł (Priorytet I). Dofinansowane zostały projekty związane z rozwojem już istniejących przedsiębiorstw m.in. zakup maszyn, linii produkcyjnych, modernizacja, wdrożenie innowacyjnych rozwiązań, czy dywersyfikacja dotychczasowej działalności. W priorytecie pierwszym realizowane są również działania związane z przygotowaniem terenów inwestycyjnych, jako zdania pozostające w gestii lokalnych samorządów. Na kolejnej pozycji znalazły się wydatki związane z poprawą infrastruktury zdrowia oraz edukacji. W ramach Priorytetu VII wypłacono beneficjentom łącznie 116,7 mln zł. Mniej niż 10% pozostałych wydatków zostało poniesionych na zadania związane z rozwojem kultury i turystyki, wdrożenia e-usług oraz ochroną środowiska i rewitalizacją. Na tle

Tabela 2

Wyłacone środki finansowe (stan na 4.09.2012 r.) – m.st. Warszawa

EFRR	EFRR + BP	Całkowiła wartość poniesionych wydatków
1,159 mld zł	1,357 mld zł	1,9 mld zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozliczonych wniosków o płatność *RPO WM* (tab. 2-8).

pozostałych podregionów m.st. Warszawa pozostaje najdynamiczniej rozwijającym się ośrodkiem na Mazowszu.

Podregion Ciechanowsko-Płocki jako długi pod względem wielkości zakontraktowanej alokacji stanowi 14% udziału we wszystkich wydatkach programu (tab. 3).

Beneficjenci z omawianego podregionu największe wsparcie otrzymali na zadania związane z transportem. W ramach Priorytetu III rozliczono wydatki w kwocie 187,5 mln zł. Realizowane projekty dotyczyły głównie przebudowy dróg gminnych i powiatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Kwotę 154,7 mln zł stanowiły przedsięwzięcia w zakresie modernizacji ośrodków zdrowia i poprawy infrastruktury oświatowej. Wartości rzędu 58-76 mln zł przeznaczone zostały na inwestycje związane z gospodarką wodno-kanalizacyjną, kulturą oraz rozwojem przedsiębiorczości. Relatywnie najmniejszy udział w wydatkach w podregionie Ciechanowsko-Płockim miały zadania dotyczące e-rozwoju oraz rewitalizacji.

W Podregionie Ostrołęcko-Siedleckim beneficjenci rozliczyli w ramach realizowanych projektów 18% wszystkich wyłaconych środków finansowych *RPO WM*. Obszar ten jest trzecim podregionem pod kątem wielkości podpisanych umów (tab. 4).

Projekty związane z transportem regionalnym pochłonięły ponad 273,7 mln zł, co jest zgodne z tendencją w pozostałych podregionach i odzwierciedla założenia *RPO WM* w zakresie wsparcia w największym stopniu inwestycji drogowych. Na rozwój przedsiębiorczości w podregionie przeznaczono 135,3 mln zł. Kolejnym obszarem gdzie rozliczono najwięcej pomocy unijnej jest Priorytet IV, czyli przedsięwzięcia ukierunkowane na ochronę środowiska. W tym sektorze gospodarki wyłacono beneficjentom, jednostkom samorządu terytorialnego łącznie 122,9 mln zł. Projekty z zakresu ochrony zdrowia i edukacji to wydatki w kwocie przeszło 91,6 mln zł. Pozostałe osie priorytetowe to kwoty w przedziale od 20,1 do 44,8 mln zł.

Tabela 3

Wyłacone środki finansowe (stan na 4.09.2012 r.) – Ciechanowsko-Płocki

EFRR	EFRR + BP	Całkowiła wartość poniesionych wydatków
442 mln zł	572 mln zł	684 mln zł

Tabela 4

Wyłacone środki finansowe (stan na 4.09.2012 r.) – Ostrołęcko-Siedlecki

EFRR	EFRR + BP	Całkowita wartość poniesionych wydatków
590 mln zł	720 mln zł	840 mln zł

Dofinansowane projekty beneficjentów Podregionu Warszawskiego-Zachodniego stanowią 11,9 % wszystkich wydatków (tab. 5).

Tabela 5

Wyłacone środki finansowe (stan na 4.09.2012 r.) – Warszawski Zachodni

EFRR	EFRR + BP	Całkowita wartość poniesionych wydatków
380 mln zł	507 mln zł	660 mln zł

Najszerzej reprezentowanym segmentem pozostaje infrastruktura drogowa w ramach Priorytetu III. Na ten cel przekazano 191,2 mln zł. Obok projektów drogowych, sfinansowany został zakup taboru pasażerskiego Warszawskiej Kolei Dojazdowej Sp. z o.o., co stanowi wydatek ponad 100 mln zł. Jednocześnie zakres oddziaływania projektu wykracza poza granice administracyjne podregionu. Na drugiej pozycji znalazły się wydatki związane z kulturą i turystyką, projekty dofinansowano kwotą blisko 130 mln zł. Obszar rozwoju przedsiębiorczości to poniesione wydatki o łącznej wartości 98,5 mln zł. Inwestycje z zakresu szkolnictwa i zwiększenia dostępności do usług medycznych rozliczono wnioskami o płatność o wartości 48,6 mln zł. W badanym okresie najmniejsze środki wsparły tzw. e-rozwoj oraz przedsięwzięcia ochrony środowiska, wydatki stanowiły 15,3 mln zł.

Podregion Warszawski Wschodni to jedynie 9,1% wyłacony funduszy *RPO WM* (tab. 6).

Największe wsparcie otrzymały projekty realizujące przedsięwzięcia drogowe, ponad 107,4 mln zł. Jednostki samorządu terytorialnego z terenu podregionu Warszawskiego Wschodniego otrzymały wsparcie dla 19 przedsięwzięć z zakresu infra-

Tabela 6

Wyłacone środki finansowe (stan na 4.09.2012 r.) – Warszawski Wschodni

EFRR	EFRR + BP	Całkowita wartość poniesionych wydatków
292 mln zł	373 mln zł	499 mln zł

struktury drogowej. Zadania realizowane w ramach Priorytetu I ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości uzyskały środki finansowe w wysokości 97,4 mln zł. Koncentracja pomocy w kwocie 70,1 mln zł przeznaczona została na działania wynikające z Priorytetu IV. Pozostałe obszary interwencji to nakłady finansowe w przedziale od 11 do 34,9 mln zł. Obszar najslabiej dokapitalizowany to Priorytet II, czyli przyspieszenie e-rozwoju regionu mazowieckiego.

Ostatni poddany analizie Podregion Radomski otrzymał 9% udziału rozliczonych dotacji w wyniku realizacji projektów beneficjentów z tej części województwa (tab. 7).

Tabela 7

Wyłacone środki finansowe (stan na 4.09.2012 r.) – Radomski

EFRR	EFRR + BP	Całkowita wartość poniesionych wydatków
282 mln zł	348 mln zł	435 mln zł

Beneficjenci w ramach regionalnego systemu transportowego otrzymali na realizację inwestycji ponad 121 mln zł. W Podregionie Radomskim dofinansowano 39 przedsięwzięć drogowych w zakresie budowy i przebudowy dróg gminnych i powiatowych. Kolejnymi segmentami z największą ilością rozliczonego dofinansowania były Priorytety I i VII. Na tworzenie warunków do rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości oraz kapitału ludzkiego przeznaczono odpowiednio 78,4 mln zł oraz 78 mln zł. Udział innych osi priorytetowych wynosił od 4,9 do 25 mln zł.

W związku z przytoczonymi powyżej danymi liczbowymi sformułowano następujące wnioski. Największa intensyfikacja pomocy unijnej w ujęciu terytorialnym przypada na podregiony części centralnej województwa. Zgodnie z założeniami *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego* najwięcej środków rozdysponowanych zostało na przedsięwzięcia związane z infrastrukturą drogową. Drugim obszarem, na który przeznaczono największą wartościowo część dotacji bezzwrotnych jest wsparcie regionalnej przedsiębiorczości. Następnie najskuteczniej dokapitalizowany został obszar społeczno-gospodarczy stanowią inwestycje z zakresu zdrowia i edukacji. Przeprowadzona analiza pozwala na stwierdzenie, że realizowane projekty w ramach *RPO WM* wpisują się w założenia idei zrównoważonego rozwoju w ramach trzech filarów: gospodarki, środowiska i społeczeństwa.

2. Projekty kluczowe i tempo realizacji programu

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013 przewiduje możliwość realizacji tzw. projektów kluczowych dla rozwoju województwa. Indykatory Wykaz Indywidualnych Projektów Kluczowych dla *RPO WM 2007-2013*

jest listą projektów wyłanianych do realizacji poza procedurą konkursową. Przedmiotowe projekty stanowią ok. 40% alokacji finansowej dla mazowieckiego *RPO* w analizowanym okresie programowania. Zgodnie ze stanem na wrzesień 2012 r. w Indykatorywnym Wykazie znajdowało się 79 projektów, w ramach których orientacyjna wartość dofinansowania opiewała na kwotę ponad 3 mld zł. Sam wykaz inwestycji charakteryzuje się dużą dynamiką zmian, bowiem od stycznia 2007 r. [*Uchwała 2007*²] aktualizowany został trzydziestosiedmiokrotnie. Decyzją władz regionalnych projekty o znaczeniu ponadlokalnym reprezentują każdą oś priorytetową dla *RPO WM*. Z przeprowadzonej analizy wynika, że 22 projekty stanowią inwestycje ogólnomazowieckie, wykraczające poza ramy terytorialne jednego podregionu. Przedsięwzięcia te to ponad 1,2 mld zł budżetu Indykatorywnego Wykazu. Wnioski z przedmiotowego badania są spójne z ustaleniami dotyczącymi analizy intensyfikacji wsparcia każdego z Podregionów:

- Podregion m.st. Warszawa to 18 projektów o wartości dofinansowania 588,3 mln zł.
- Ciechanowsko-Płocki to 11 projektów o wartości dofinansowania 423,3 mln zł.
- Ostrołęcko-Siedlecki to 6 projektów o wartości dofinansowania 141,6 mln zł.
- Warszawski Zachodni to 9 projektów o wartości dofinansowania 194,9 mln zł.
- Warszawski Wschodni to 6 projektów o wartości dofinansowania 352,9 mln zł.
- Radomski to 7 projektów o wartości dofinansowania 125 mln zł.

Projekty kluczowe stanowią trzon najważniejszych strategicznych inwestycji w dużej części samorządowych. Realizacja większości z projektów jest uzależniona od możliwości ich finansowania z budżetu środków europejskich. Tak duże wartościowo projekty inwestycyjne są jednocześnie impulsem do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, jak również „magnesem” dla kapitału zagranicznego.

Na podstawie wielkości kontraktacji w badanym okresie oszacowano tempo wydatkowania środków finansowych w kolejnych latach realizacji *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego*. Dla lepszego zobrazowania przedmiotowego procesu przytoczono następujące informacje. Pierwszy nabór wniosków ogłoszony został przez Instytucję Wdrażającą w czerwcu 2008 r. Pierwsza umowa o dofinansowanie została podpisana niespełna rok później, 29 kwietnia 2009 r., natomiast pierwsze środki finansowe do beneficjentów trafiły 28 maja 2009 r. Zatem w pierwszych dwóch latach funkcjonowania *RPO WM* (lata 2007-2008) nie zostały dofinansowane żadne projekty. Rok 2009 był pierwszym badanej perspektywy, w którym zaczęto wypłacać środki europejskie, przekazano wówczas beneficjentom 272 mln zł. W latach 2010 i 2011 nastąpiło znaczne przyspieszenie. W 2010 wypłacono w ramach realizowanych projektów 1,423 mld zł oraz w 2011 1,286 mld zł. W 2012 r., tj. do ostatniego dnia okresu objętego badaniem przekazano na realizację przedsięwzięć ok. 630 mln zł z planu na ten rok obejmującego wydatki na poziomie 1,2 mld zł. Łączne wydatki stanowią kwotę ok. 3,5 mld zł. Kumulacja rozliczanych wniosków o płatność

² Zmieniająca uchwałę w sprawie zatwierdzenia listy projektów kluczowych do umieszczenia w indykatorywnym planie inwestycyjnym dla *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013*.

Tabela 8

Tempo implementacji w ramach osi priorytetowych *RPO WM*

Priorytet	2009	2010	2011	I-VIII 2012	Łącznie (mln zł)	%
I	79 842 812,51	333 483 068,23	187 569 937,56	80 759 255,67	681,5	19,5
II	0	12 365 749,68	38 374 053,48	43 562 527,43	94,1	2,7
III	85 547 188,81	711 829 828,79	455 605 559,13	180 539 724,88	1 433,4	41
IV	0	92 761 835,77	177 244 759,60	58 530 573,80	328,4	9,4
V	0	812 144,60	114 969 114,32	33 982 140,12	149,6	4,3
VI	39 086 073,23	116 685 293,88	86 276 928,71	41 467 834,78	283,6	8,1
VII	56 999 305,73	111 056 677,75	172 071 690,11	92 476 202,82	432,6	12,4

powinna nastąpić w kolejnych dwóch latach. Prognoza wskazuje wydatki w granicach 1,5 mld zł, aby zamknąć zrealizowany w 100% program w 2015 r.

W tab. 8 przedstawione zostało tempo implementacji w ramach osi priorytetowych *RPO WM*.

Z przedstawionych danych wynika, że największy udział środków europejskich w latach 2007-2012 przypadał na inwestycje związane z rozwojem regionalnego transportu drogowego, wydatki te stanowiły aż 41% wszystkich przekazanych funduszy. Kolejne pozycje zgodnie z wnioskami poprzedniej części opracowania zostały rozliczone w ramach inwestycji wspierających rozwój przedsiębiorczości na Mazowszu, inwestycji w infrastrukturę zdrowia i oświaty oraz przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska. Tempo realizacji programu w ramach poszczególnych Priorytetów jest odzwierciedleniem konkursów ogłaszanych w kolejnych latach.

Podsumowanie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013 jest jednym z 16 programów regionalnych wdrażanych na poziomie każdego z województw w Polsce. Na potrzeby opracowania przeprowadzona została analiza udzielonego wsparcia w woj. mazowieckim, również w kontekście wdrażania idei zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z założeniami programowymi realizacja celów *RPO WM* powinna odbywać się z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. W badanym okresie największy udział dofinansowania został przyznany na projekty związane z zadaniami realizowanymi na trzech płaszczyznach: gospodarki, społeczeństwa i środowiska.

W wyniku analizy całej populacji podpisanych umów uzyskano informację na temat wartości rozliczonych, do września 2012 r., środków europejskich w każdym z mazowieckich podregionów. W świetle ustaleń z przeprowadzonego badania można stwierdzić, że udziałem największej części dofinansowania cieszą się podregiony najlepiej rozwinięte, gdyż beneficjenci tych obszarów najsukuteczniej pozyskują dodatko-

we wsparcie. Projektodawcy z Podregionu m.st. Warszawy uzyskali łącznie najwyższą wartość dofinansowania swoich inwestycji. Natomiast najmniejszym udziałem dotacji charakteryzuje się region radomski. Przetawiony w opracowaniu rozdział procentowy wsparcia w podregionach, obrazuje tendencję umacniania na swojej pozycji podregionów najlepiej rozwiniętych, tym samym należy przypuszczać, że dyspersja pomiędzy podregionami nie ulegnie znacznej zmianie w efekcie realizacji *RPO WM*. Ponadto, warto zwrócić uwagę, że weryfikacja puli podpisanych umów o dofinansowanie pod kątem siedziby beneficjentów wykazała, że na terenie woj. mazowieckiego w zakresie obecnej kontraktacji, 37% gmin nie jest reprezentowane przez żadnego beneficjenta *RPO WM*.

W realizacji programu jednym z najistotniejszych elementów jest udział projektów kluczowych *RPO WM*. Zweryfikowany 40% wkład wartościowy tych projektów może stwarzać ryzyko nierozliczenia pełnej alokacji. Jest to zarazem duże ograniczenie funduszy dla projektów wyłanianych w trybie konkursowym. Wspomniana już duża rotacja projektów w Indykatorywnym Wykazie oraz trudności w przeprowadzeniu tak złożonych zadań stanowi również zagrożenie dla skutecznego osiągnięcia celów *RPO WM*. Ponadto, częste zmiany założeń co do realizacji projektów strategicznych w regionie mogą negatywnie oddziaływać na preferencje inwestycyjne przedsiębiorców, w tym zagranicznych.

Podsumowując, w związku z przedstawionymi informacjami należy zwrócić uwagę, że tempo implementacji wyraźnie wskazuje na konieczność kumulacji wypłat środków europejskich w ostatnich dwóch latach faktycznej realizacji programu, tj. 2013-2014, zakładając, że 2015 r. będzie zamykającym okres programowania. Jednocześnie biorąc pod uwagę całkowitą wartość środków przeznaczonych na realizację projektów, to ostatnie lata programu będą charakteryzowały się uruchomieniem znacznej ilości kapitału, co w dobie spowolnienia gospodarczego nie pozostaje bez znaczenia.

Literatura

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* z 2 kwietnia 1997 r.
- Leśniak-Łebkowska G., 2011, *Wpływ zewnętrznych uwarunkowań na realizację zintegrowanej perspektywy zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa*. Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Warszawa, grudzień, 2011.
- Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013 (Uszczegółowienie RPO WM)*, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, sierpień, 2012.
- Uchwała 48/12/07 Zarządu Województwa Mazowieckiego z 11 stycznia 2007 r.*
- Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.*
- WCED, Our Common Future, Oxford University Press, Oxford, 1987.*
- <http://www.un.org/geninfo/bp/enviro.html>.